

Louis Robert, een toporganist

Een van de grootste organisten die Nederland aan het begin van de vorige eeuw kende, was Louis Robert, die op 13 november 1882 in Haarlem werd geboren. Nadat hij in 1922 naar Amerika was geëmigreerd is hij hier langzamerhand vergeten. Hij overleed op 14 februari 1938 in New York. Hendrik Andriessen gaf hoog op van zijn orgelspel, Anthon van der Horst noemde hem een genie. Anderen vergeleken zijn spel met dat van Marcel Dupré. Een portret.

De familie Robert. Op de achterste rij rechts Louis Robert, op de voorgrond zijn jongere broer George.

Nederland

Louis Robert was de zoon van violist/ dirigent Willem Robert (1847-1914) uit 's Hertogenbosch, die in 1875 als viool-docent aan de Toonkunstmuziekschool in Haarlem werd benoemd en later directeur van deze instelling werd. Hij leidde het Toonkunstkoor dat aan de school verbonden was, vanaf 1883 eveneens het mannenkoor 'Zang en Vriendschap'. We kunnen wel zeggen dat hij rond de eeuwwisseling de centrale figuur was in het Haarlemse muziekleven. Louis onderging gretig de muzikale invloeden waardoor hij werd omringd, vioollessen ontving hij van zijn vader, pianolessen van Leander Schlegel en muziektheorielessen van W.H.C. Schmölling, evenals Willem Robert vooraanstaande musici in Haarlem. Na een studie van drie jaar aan het Amsterdamsch Conservatorium bij Jean-Baptiste de Pauw behaalde Louis in 1902

op 19-jarige leeftijd zijn eindexamen, op 11 november 1904 gevolgd door de in 1901 ingestelde Prix d'Excellence, de hoogste onderscheiding in Nederland.

Naast het Franse orkestrepertoire kreeg de orgelmuziek van Franck, Saint-Saëns, Guilmant en Widor eind negentiende, begin twintigste eeuw geleidelijk steeds meer bekendheid in Nederland. Roberts leraar De Pauw speelde van tijd tot tijd Franse composities. Hendrik de Vries, organist van de Sint-Laurenskerk te Rotterdam, die contacten had met Guilmant en Widor, speelde hun werken regelmatig, en een belangrijke impuls kwam van Charles Tournemire, die in 1908 in de Haarlemse Bavo op het beroemde Müller-orgel onder meer de *Final* van Franck ten gehore bracht. De toenmalige stadsorganist Willem Ezerman nam Franse werken op zijn repertoire. Deze ontwikkeling werd krachtig voortgezet

Louis Robert.

LOURENS STUIFBERGEN

door Louis Robert, die in 1913 met grote meerderheid van stemmen in de gemeenteraad van Haarlem benoemd werd tot stadsorganist van Haarlem en het publiek met veel contemporaine Franse orgelmuziek liet kennismaken.

Louis Robert was al enige tijd actief als kerkorganist aan de Remonstrantse Kerk te Haarlem, aan de Lutherse Kerk in Zaandam en de Doopsgezinde Kerk in Amsterdam. Zijn concertpraktijk in Nederland en het buitenland breidde zich intussen uit. Zijn benoeming aan de Grote Kerk in Haarlem gaf zowel een nieuwe wending aan zijn eigen leven als aan de organisatie van de stadsconcerten: vanaf nu was het verboden tijdens de concerten door de kerk te lopen, men kreeg een programma en kinderen beneden de 12 jaar hadden geen toegang. Niet alleen de organisatie werd verbeterd, ook groeiden de stadsconcerten uit tot evenementen van een ongekend hoog niveau. Hans van Nieuwkoop schrijft in zijn dissertatie *Haarlemse orgelkunst van 1400 tot heden*: “Als uitvoerend musicus genoot de organist weldra een ongevenaarde reputatie. Gedurende de zomermaanden werden extra bespelingen georganiseerd om de grote belangstelling te kunnen verwerken. (...) In 1919 werd besloten de orgelbespelingen in de wintermaanden te annuleren ten gunste van het aanbod van avondbespelingen in de maanden mei tot en met augustus. De exclusiviteit van de middagconcerten werd hiermee definitief doorbroken. De grote faam van Louis Robert stond borg voor ongekennde bezoekersaantallen tijdens de avondconcerten: regelmatig was de kerk met 2000 tot 3000 muziekliefhebbers gevuld!” Zijn programma's vertoonden een grote veelzijdigheid. Behalve muziek uit de barok (Pachelbel, Buxtehude, Bach) speelde hij veel romantiek en eigentijdse componisten. Orgelmuziek van onder meer Franck, Saint-Saëns, Guilmant, Dubois, Widor en Pierné stond regelmatig op de lesenaar, maar ook Mendelssohn, Reger

Louis (zittend) en George aan de klaviatuur van het Müller-orgel in de Grote of Sint-Bavokerk, Haarlem.

en Karg-Elert of Nederlandse muziek van Richard Hol en Christiaan Frederik Hendriks. In transcripties was hij niet geïnteresseerd. De recensies over zijn orgelspel waren lovend.

Als gevolg van zijn vele concerten in binnen- en buitenland had hij nauwelijks tijd om les te geven. Een van zijn weinige leerlingen was Hendrik Andriessen, die later zijn orgelstudie aan het Amsterdamsch Conservatorium bij Roberts leraar Jean-Baptiste

de Pauw vervolgde. Tussen Robert en Andriessen klikte het uitstekend. Andriessen in 1913 gecomponeerde maar sinds 1922 in Amerika terechtgekomen en nog niet teruggevonden *Sonate 'Da Pacem, Domine'* is aan Louis Robert opgedragen. En vanaf dat moment hield Robert een warm pleidooi voor deze nieuwe muziek. Hij bracht alle orgelwerken die Andriessen tussen 1913 en 1920 schreef in première: zijn eerste drie *Chorals* (1913, 1916 en 1920), zijn

beroemde *Toccata* (1917), die aan Roberts vrouw Cornelia is opgedragen, en het schrijnende *Fête-Dieu* (1918). Aan Roberts ongekende successen kon in 1918 nog zijn benoeming tot organist van het Concertgebouw in Amsterdam worden toegevoegd. Bij het Mahlerfeest in 1920 speelde hij de orgelpartij in de tweede en achtste symfonie.

Als orgeladviseur trad Robert weinig op. Maar een wensenpakket ten aanzien van het wereldberoemde Müller-orgel maakt duidelijk hoe hij over de orgelbouw in zijn tijd dacht. Het bevat een aantal punten waar we tegenwoordig van zouden gruwen. Omdat het naar zijn mening onmogelijk was om op dit instrument eigentijdse composities naar behoren uit te voeren, stelde hij onder meer een uitbreiding van de klavieromvang voor, een extra echoklavier en een crescendo-inrichting.

In 1915 nam Robert het initiatief tot

de aankoop van het Cavallé-Coll-orgel in het Amsterdamse 'Paleis voor Volksvlijt', dat al jaren niet meer in gebruik was. Het was het instrument waarop De Pauw jaren lang zijn concerten gaf en waar hij ook zelf enkele keren had geconcerteerd. Dank zij twee geldschieters kon het orgel door de gemeente Haarlem worden aangekocht, maar er is bijna een decennium overheen gegaan voordat het daadwerkelijk in de concertzaal geplaatst kon worden. Louis Robert woonde toen al in Amerika, zijn jongere broer George Robert (1890-1971) heeft het in 1924 in gebruik genomen. Het

is een

gelukkige samen-

loop

van omstandigheden geweest: in 1929 brandde het 'Paleis voor Volksvlijt' tot de grond toe af maar door deze aankoop bleef het orgel behouden, en de stad Haarlem had er een prachtig instrument bij.

Naast zijn activiteiten als organist trad Louis Robert op als dirigent. Tussen 1907 en 1922 dirigeerde hij het Haarlemse mannenkoor 'Kunst door oefening'. In 1914 volgde hij zijn vader Willem Robert op als dirigent van het 'Toonkunstkoor' te Haarlem, waarmee hij opnieuw een warm pleidooi

Aan de speeltafel van het Cavallé-Coll-orgel in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam.

Programma van de Liedertafel 'Amstels werkman', waaraan o.m. Louis Robert en zijn zuster Antoinette meewerkten.

hield voor de muziek van Hendrik Andriessen: in 1921 leidde hij de première van diens *L'histoire de l'enfant de Dieu* voor sopraan- en tenorsolo, gemengd koor en orkest. Als tweede dirigent van het Toonkunstkoor afdeling Amsterdam, waartoe hij in 1919 werd aangesteld, had hij regelmatig te maken met Willem Mengelberg, de beroemde dirigent van het Concertgebouworkest. Kort voor zijn vertrek naar Amerika in 1922 aanvaardde hij nog een benoeming tot dirigent van de Liedertafel 'Amstels Werkman' te Amsterdam.

Op 17 november 1921 diende Louis Robert om privé-redenen, die geheel los stonden van zijn muzikale activiteiten, zijn ontslag in als stadsorganist van Haarlem. Zijn broer George Robert, die hem al enige tijd vervangen had, nam zijn post over. In 1922 emigreerde Louis naar Amerika.

Amerika

Aanvankelijk startte Louis Robert zijn Amerikaanse carrière als assistent bij de beroemde Schola Cantorum van New York onder leiding van de Duitse musicoloog en componist Kurt Schindler (1882-1935), die een kenner was van Spaanse, Portugese en Russische volksmuziek. Ook werkte hij aan de B'nai Jeshurun synagoge. In 1923 aanvaardde Robert een post als organist en koorleider aan de Holy Trinity Church in New York Brooklyn, tegenwoordig St. Ann & Holy Trinity genaamd, een neogotische kerk uit 1847, waar een bloeiende kerkmuzikale praktijk heerste. Met zijn koor verzorgde hij veel concerten, onder meer was er de jaarlijkse uitvoering van de *Crucifixion* van John Stainer. Twee jaar na zijn komst werd het oude orgel uit 1899 onder Roberts supervisie vervangen door een groot vijfklauiers orgel, gebouwd door Ernest Skinner. Sinds 1995 toen het orgel in slechte staat verkeerde zijn er verschillende deelrestauraties geweest.

In 1924 begon Robert aan een nieuwe fase in zijn leven, hij werd benoemd aan het prestigieuze Peabody Conservatory of Music in Baltimore waar hij de leiding kreeg van de orgelklas. Op 28 oktober 1924 gaf hij zijn intredeconcert met onder meer werken van Bach, Franck, zijn begaafde Nederlandse leerling Hendrik Andriessen (de *Toccat*) en een eigen compositie. Veel leservaring had hij bij zijn benoeming nog niet, maar al snel stond hij bekend als een onvermoeibaar, toegewijd docent, zowel voor orgel als piano, met een scherp inzicht en een brede kennis. Hij was streng en eiste veel van zijn studenten. Elk jaar was hij docent aan de internationale zomercursussen, die door het conservatorium werden georganiseerd en waarvoor uit heel Amerika belangstelling was. Tot zijn leerlingen behoorde de organist Virgil Fox, even beroemd als controversieel, die altijd met grote waardering over hem sprak en hem na zijn overlijden

opvolgde als leider van de orgelafdeling.

Naast deze werkzaamheden dirigeerde Louis Robert het Peabody Conservatory Chorus, een studentenkoor dat hij geleidelijk op een professioneel peil wist te brengen.

In 1926 werd hij tot dirigent benoemd bij de 'Summit Choral Club' in Summit, New Jersey, niet ver van zijn woonplaats New York. Met dit koor, kort ervoor ontstaan uit een fusie van twee plaatselijke koren, behaalde hij tussen 1926 en 1937 grote successen. Roberts vrouw deelde als koorlid daar in mee. De eerste jaren zong hij vrijwel uitsluitend a cappella repertoire, dat zich uitstrekte van Josquin des Prez, Senfl, Palestrina, Gesualdo, Sweelinck, Morley en Purcell tot Brahms, Reger, Elgar, Gretsjaninov en Bartok. Vrijwel elk programma bevatte ook Franse, Duitse of Engelse volksliedbewerkingen naast veel Spaans en Russisch repertoire (ongetwijfeld doet zich hier de invloed van Kurt Schindler gevoelen). Vanaf 1934 trok men instrumentale ensembles ter begeleiding aan.

Vaak werden de concerten elders enkele keren herhaald, met name in Roberts eigen kerk, de Holy Trinity Church. Een aantal radio-uitzendingen kon aan de successen worden toegevoegd. Het is opvallend hoe plotseling Louis Robert in juni 1937 is vertrokken, ondanks alle triomfen. De juiste reden is niet bekend, maar het is voor te stellen dat het Robert niet beviel dat er in 1935 een muziekcommissie werd ingesteld die grote inspraak kreeg in de programmering. Misschien heeft hij deze situatie een

tijd willen tolereren en het toen voor gezien gehouden. Of was hij toe aan een nieuwe uitdaging? Ook is het mogelijk dat hem gevraagd is dirigent te worden van een nieuw op te richten koor in Morristown, ongeveer twintig kilometer van Summit, en zouden twee koren te veel worden. Hoe dan ook, in september 1937 ging de 'Morristown Choral Society' onder zijn leiding van start maar hij heeft daar te kort kunnen werken om grote resultaten te boeken, er heeft slechts één concert plaatsgevonden. In tegenstelling tot de 'Summit Choral Club' is dit nieuwe koor al lang geleden ter ziele gegaan.

OVERLIJDEN

Toen Louis Robert op 14 februari 1938 plotseling overleed plaatste de Brooklyn Daily Eagle twee dagen later een foto met een bijgaand artikel, en in de annalen van de 'Summit Choral Club' werd vol lof over Robert en zijn vrouw Cornelia gesproken. Elders vertelde een studente schuldbewust hoe zij enkele dagen voor zijn overlijden tijdens de les onenigheid met

Het interieur van de Holy Trinity Church in New York Brooklyn, met het Skinner-orgel uit 1925.

Foto: St. Ann Holy Trinity, New York

hem had gekregen en boos was weg- gelopen, en hoe zij nu door wroeging werd gekweld omdat ze toch erg veel aan hem te danken had. In het *Peabody Bulletin* van mei 1938 verscheen een necrologie, die een openbare con- dolance bevatte aan Cornelia en hun 20-jarige zoon William. Een van zijn studenten schreef een indrukwekkend poëtisch 'In Memoriam' (zie kader).

Y 16, 1938 Telephone Main 4-6000

Rites Tomorrow For Louis Robert

Son of Dutch Violinist, He Had Been Organist of Trinity Church 15 Years

Funeral services for Louis Robert, organist and choir director at the P. E. Church of the Holy Trinity, will be held tomorrow at 2 p.m. in his home, 9 Monroe Place. He died Monday of a streptococcus infection at his home following a short illness. He was 55. Surviving are his widow, Mrs. Cornelia Mur Robert, and a son, William.

A native of Haarlem, Holland, he was the son of the noted European violinist, George Frederick Lodewijk Robert, and Antoinette Brouwer Robert. He began his musical education under his father and later completed the five-year course at the Amsterdam Conservatory of Music in three years, winning first prize in organ playing.

At 17 he began his professional career as an organist and soon became organist in the Cathedral of Haarlem. He came to this country with William Mengelberg in 1922 and his first position was as assistant of the Schola Cantorum under Kurt Shindler.

In 1923 he succeeded the late Henry Hall as organist and choir director of the Church of the Holy Trinity and had held the position until his death. Members of the church choir gave him a surprise party in 1933 on his tenth anniversary as organist.

In recent years Mr. Robert divided his time between Holy Trinity Church and the Peabody Conservatory of Music in Baltimore, where he was head of the organ department since 1924. He organized the Peabody Chorus of Baltimore and as its conductor gave notable programs each year.

During the past 11 years he was conductor of the Summit Choral Club and last year he became con- ductor of the Morristown Choral Society, both in New Jersey.

MUSICIAN DIES

Louis Robert

Nassau Relief Roll Up Nearly 100 P.C.

Mineola, Feb. 16—According to the current report of County Welfare Commissioner Edwin W. Wallace, Nassau County's public relief rolls had today reached a point nearly double that of four months ago. There were 6,197 open relief cases recorded during the January period as compared with 3,785 during October. Upward of 1,000 cases were added during the past month while only 245 were closed, of which 138 received some kind of employment. Unemployment struck a new low level, the relief report indicated during the last few weeks.

Of 1,724 re-applications for relief received last month, 751 were re- jected for various reasons. Increased relief demands, the report shows, were administered without increas- ing personnel.

Relief costs rose from \$240,896 in December to \$286,345 last month. There were 4,852 cases receiving cash relief during January to the extent of \$149,693 in addition to 30 cases paid 100 percent by the State amounting to \$790.

Overlijdensbericht in *The Brooklyn Daily Eagle*, 16 februari 1938.

De uitvaartdienst vond naar alle waar- schijnlijkheid plaats in de Holy Trinity Church, de bronnen daarover zijn niet eensluidend. Volgens een offici- eel ambtelijk document van de stad New York ligt Louis Robert begraven op het Presbyteriaans kerkhof in Summit, maar op de begraafplaats en in de registers aldaar heeft men tot nog toe geen enkel aanknopingspunt gevonden. Cornelia, met wie Louis in juni 1917 was gehuwd, overleefde haar man 32 jaar, zij overleed in 1970.

I sat in the dim, empty hall and reverently listened to the Music of his organ. I could feel the mood of Bach – solemn, majestic, sure – and could sense the lightness when the mood changed and his fingers slip- ped into something rapid and ethereal. I felt a smile come to my lips, knew my eyes must be sparkling. He played Life: its pain, its joy, its love, and then its end – death; and all the while, echoes saturated my mind and soul, spinning cosmic webs that would remain eternal memo- ries. A great artist, and a great man!

I was uplifted by the soul of his Music, by the intensity of his love for it, and by his magnificent sincerity. I am sure he would want me to remem- ber that – but would he not also want me to recall a Dutch pipe, a pair of laughing, merry eyes, a gallant sense of humor, a white shirt open at the collar – I think he would – for is he not Louis Robert? Somewhere in that Great Beyond I believe he is there, his eyes still merry and happy, for is he now not leading a grand chorus of great voices and musicians of the past? I like to believe that he was needed as their leader, and so when called, he went, leaving us behind, with but a small taste of one of the joys heaven will one day offer us.

Jane E. Carlon

Op dit moment is nog niet zo veel bekend over zijn werk als concertor- ganist, mogelijk zal het recente con- tact met Louis' kleindochter daarin verandering brengen. In de Holy Trinity Church gaf hij op zijn nieuwe orgel talloze lunchpauzeconcerten; veel kerkdiensten werden jarenlang voorafgegaan of gevolgd door een halfuursconcert. Het is bekend dat hij regelmatig elders concerteerde, maar programma's, laat staan opnamen, zijn op enkele uitzonderingen na niet bekend. We kennen het programma van zijn intredeconcert in Baltimore en op 24 juni 1935 speelde hij in New York onder meer een aan hem opgedragen compositie van zijn leraar De Pauw en een deel van de boven- genoemde *Sonate 'Da Pacem, Domine'* van Hendrik Andriessen. Ook bij con- certen met zijn koor 'Summit Cho- ral Club' trad hij soms als solist op, onder meer met composities van Bach en Widor. Toch kan men zich niet aan de indruk onttrekken, dat Louis Robert in Amerika als organist niet meer de grote successen heeft gekend die hij tijdens zijn ambtsperiode in Haarlem had beleefd.

BRONNEN

- Jos de Klerk, *Haarlems Muziekleven in de loop der tijden*. Haarlem 1965.
- René Verwer, *Muzikaal drama in Haar- lem*. Aerdenhout 1986.
- Pim de Vroomen, *De doler en het kind van God - brieven en documenten van de samenwerking tussen Hendrik Andriessen en Pierre Kemp in de jaren 1917-1921*. Baarn 1987.
- Hans van Nieuwkoop, *Haarlemse Orgel- kunst van 1400 tot heden*. Utrecht 1988.
- René Verwer, *Cavaillé-Coll en Nederland*. Alphen aan de Rijn 2009.
- Noord-Hollands Archief Haarlem
- Archief 'Summit Choral Club'
- Archief Peabody Conservatory of Music Baltimore
- *Brooklyn Daily Eagle*, 1922-1938
- *Morristown Daily Record*, 1937-1938

Met dank aan Roeland Robert en Quin- tijn Hoogenboom (kleinzoons van George Robert), Mary Helms (musicologe) en Robin Taylor Roth uit Summit NJ USA, Jennifer Ottervik uit Baltimore MD USA, en Willem Jan Cevaal (organist en musi- coloog). Foto's uit het archief van de familie Robert.

